

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

В статті розглянуто результати дослідження ефективності пропонованої методики навчання аудіювання англomовних публіцистичних текстів старшокласників в умовах профільного навчання. Наведено дані передекспериментального та післяекспериментального зрізів. Зроблено висновок про загальну ефективність запропонованої моделі навчання. Доведено, що репортажі як зразки англomовних публіцистичних текстів є ефективним засобом формування навичок і розвитку вмінь аудіювання в учнів старших класів.

Ключові слова: англomовний публіцистичний текст, репортаж, аудіювання, експериментальне навчання, передекспериментальний зріз, післяекспериментальний зріз.

В сучасній методиці навчання іноземних мов (ІМ) аудіювання розглядається як самостійний вид мовленнєвої діяльності, що передбачає сприйняття на слух та розуміння іншомовних текстів різної тематики, жанрів і структури. В умовах реорганізації старшої школи та з її переходом на профільне навчання зростають можливості для забезпечення кращого оволодіння учнями навичками й уміннями аудіювання. Сьогодні, ті, хто вивчають ІМ, отримали доступ до великої кількості різноманітних автентичних матеріалів, можливим стало прослуховування радіопередач, різноманітних трансляцій з місця подій, перегляд телевізійних програм чи новин іноземною мовою. Все більшого поширення набуває такий вид обміну інформацією, як Інтернет. Прагнення вчителів-методистів реалізувати нові завдання у навчанні аудіювання учнів старших профільних класів спонукають їх активно включати в процес навчання англomовні публіцистичні тексти (АПТ) засобів масової інформації, практична цінність використання яких не викликає сумнівів.

Останнім часом з'явилася низка досліджень з методики навчання аудіювання публіцистичних текстів (Н. Ю. Абрамовська, О. Ю. Бочкарьова, Р. І. Вікович, Н. Ю. Кирилліна, Н. Ф. Мещанова), проте згадані дослідження призначені для навчання аудіювання студентів-філологів або перекладачів. Однак важливою є й розробка методики навчання аудіювання публіцистичних текстів учнів старших класів з профільним навчанням на уроках англійської мови. Ця проблема залишається не розв'язаною в сучасній методиці навчання ІМ. Саме це і визначило актуальність нашого дослідження, у ході якого було розроблено методику навчання аудіювання АПТ старшокласників в умовах профільного навчання. Ця методика передбачала розробку відповідної системи вправ, укладення комплексів вправ на її основі та створення відповідної моделі навчання. **Метою** статті є опис перевірки ефективності пропонованої методики.

Отже, на основі розробленої нами системи вправ для навчання старшокласників аудіювання АПТ [2, с. 28-35] було створено комплекс вправ для навчання аудіювання репортажів. Вибір текстів цього жанру обумовлений, перш за все, вимогами Програми [3] для шкіл з профільним навчанням (короткі повідомлення тривалістю звучання до 4-5 хвилин, з нормативною вимовою, в якій присутні елементи розмовної мови), відсутністю спеціально розробленої методики навчання аудіювання старшокласників репортажів, інтегративним характером останніх та високою здатністю впливати на реципієнта шляхом подачі точних і достовірних фактів. Навчання аудіювання репортажів старшокласників в умовах профільного навчання може виступати одним із засобів оптимізації процесу навчання цього виду МД та одним із шляхів формування у старшокласників комунікативно-професійної компетентності в цілому.

Гіпотеза експерименту формулювалася таким чином: навчання аудіювання репортажів старшокласників в умовах профільного навчання буде ефективнішим за умов:

- поетапної організації навчання;
- теоретично обґрунтованого відбору навчального матеріалу – репортажів;
- використання спеціально розробленої системи вправ;
- вибору оптимального варіанту організації навчання на пропедевтичному та підготовчому етапах.

Сформульована гіпотеза перевірялася нами в ході природного методичного експерименту, який проводився на базі середньої ЗОШ № 5 м. Київ та середньої ЗОШ № 90 м. Київ протягом II семестру (січень – травень) 2012 року. Учасниками експерименту стали учні 11-класів філологічного профілю, які вивчають предмет "Англійська мова" як основний.

Мета експерименту полягала в перевірці теоретично обґрунтованої та практично розробленої системи вправ для навчання аудіювання репортажів старшокласників в умовах профільного навчання та в перевірці ефективності двох варіантів пропонованої методики.

Згідно мети експерименту та за кількістю варіантів вирішення проблеми навчання аудіювання репортажів старшокласників профільної школи ми обрали вертикально-горизонтальний експеримент, що проводиться без спеціального відбору учнів в умовах звичайного навчального процесу.

Вертикальний характер експерименту передбачав виявлення загальної ефективності розробленої методики навчання аудіювання репортажів старшокласників в умовах профільного навчання, в той час як *горизонтальний характер експерименту* дозволив перевірити ефективність двох варіантів цієї методики.

Неварійованими умовами експерименту були: 1) склад учасників експериментального навчання; 2) використання однакової системи вправ; 3) тривалість експериментального навчання; 4) один вчитель – експериментатор (автор дослідження); 5) завдання перед- та післяекспериментальних зрізів; 6) критерії оцінювання рівня сформованості знань, навичок і вмінь.

Варійованою умовою експерименту була організація пропедевтичного та підготовчого етапів навчання аудіювання репортажів старшокласників в умовах профільного навчання:

Варіант А передбачав послідовне навчання учнів аудіювання репортажів спочатку на пропедевтичному (одержання знань), а потім на підготовчому (формування навичок) етапах навчання аудіювання репортажів;

Варіант Б передбачав паралельне навчання учнів аудіювання репортажів на пропедевтичному (одержання знань) та підготовчому (формування навичок) етапах навчання.

Важливою складовою будь-якого процесу навчання є контроль, який допомагає керувати самим процесом навчання та забезпечує систематичний взаємозв'язок між вчителем та учнями. Успішність контролю значною мірою залежить від наявності науково обґрунтованих критеріїв, необхідних для визначення показників сформованості навичок і вмінь у певному виді МД. У нашому дослідженні об'єктом контролю під час проведення експерименту став рівень сформованості вмінь глобального, детального та критичного розуміння репортажів: розуміти загальну інформацію, що міститься в тексті; сприймати та розуміти деталі та факти повідомлення; а також розуміти основну думку, висловлену імпліцитно; читати підтекст і розуміти відношення автора до повідомлення. Для визначення рівня сформованості вмінь глобального, детального та критичного розуміння репортажу ми обрали тестовий контроль. Типи тестових завдань, що використовувалися нами у перед- та післяекспериментальних зрізах, представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Типи тестових завдань для перевірки вмінь аудіювання репортажів у перед- та післяекспериментальних зрізах

Вміння аудіювання	Формат тестового завдання	К-ть завдань	К-ть балів
Глобальне розуміння репортажів	Спростування / підтвердження тверджень (True / False)	1	5
Детальне розуміння репортажів	Множинний вибір (multiple choice)	1	10
Критичне розуміння репортажів	Заповнення таблиці та ранжування інформації	1	15
Загальна кількість балів			30

Методичний експеримент проводився в чотири етапи:

1) передекспериментальний зріз, основне завдання якого полягало у визначенні вихідного рівня розвитку вмінь старшокласників профільної школи в аудіюванні репортажів;

2) експериментальне навчання із застосуванням розробленого комплексу вправ;

3) післяекспериментальний зріз, завданням якого було зафіксувати рівень розвитку вмінь старшокласників в аудіюванні репортажів після навчання;

4) обробка експериментальних даних, їх аналіз, інтерпретація та формулювання висновків про ефективність запропонованої методики.

Детально охарактеризуємо проведення перших трьох етапів методичного експерименту, а саме: передекспериментальний зріз, експериментальне навчання та післяекспериментальний зріз.

Так передекспериментальний зріз проводився у формі тестування учнів 11-го класу філологічного профілю середньої ЗОШ № 5 м. Київ та середньої ЗОШ № 90 м. Київ. На цьому етапі експерименту учням було запропоновано прослухати два сюжети репортажів – один репортаж "London's National Gallery", тривалістю 2 хвилини, для розуміння загального змісту повідомлення; інший – "Studies abroad booming trend in Europe", тривалістю 4 хвилини, для детального та критичного розуміння репортажу.

Після прослуховування першого тексту учням було запропоновано виконати тест типу Спростування / Підтвердження (True / False) з метою перевірки вмінь глобального розуміння почутого на слух повідомлення. Запропонований текст був представлений у формі монологу репортера з місця подій з незначною тривалістю у часі (2 хв.) на знайому учням тему (текст належить до теми "Мистецтво", яка вивчалася старшокласниками в першому семестрі). Саме монологічні висловлювання з незначною тривалістю у часі та невеликою кількістю деталей чи фактів на знайому тематику повинні застосовуватися для перевірки розуміння основного змісту репортажу.

Для перевірки детального та критичного розуміння репортажів ми обрали інший текст, представлений у вигляді полілогу репортера з очевидцями подій, оскільки вважаємо детальне та критичне розуміння вищими рівнями розуміння у порівнянні з глобальним, які потребують текстів іншого характеру. Учням було запропоновано прослухати текст двічі, і після другого прослуховування вони мали виконати тест множинного вибору, у якому треба було вибрати одну правильну відповідь.

Для перевірки критичного розуміння репортажів учням було запропоновано виписати ключову інформацію і проранжувати її відповідно до певного критерію. Наведемо завдання, запропоновані учням під час проведення передекспериментального зрізу.

Task 1. You are going to listen to reportage from London's National gallery about its history and painting collections. At first study the statements below. While listening, mark the statements (1-5) true (T) or false (F) in the answer sheet. There is one example (0) at the beginning.

0. London's National Gallery is a primary attraction for tourists. **T**
1. For years London has been a key destination for art lovers around the world.
2. The gallery first came into being when banker John Julius Angerstein presented a 38 painting collection to it.
3. Trafalgar Square was chosen as the location for the National Gallery.
4. The Gallery houses many paintings ranging from the 10th century.
5. The National Gallery is still free of charge and opens its doors daily.

Task 2. You are going to listen to an extract from "Euronews Learning World" about studies abroad and it becoming very popular in Europe. Some students who went abroad to study talk about pros and cons of this exchange program. Decide which of the suggested variants best complete the sentences providing the detailed facts described in it. Circle the best continuation of the sentence from the three suggested.

1. The goal of Elea's move to Finland was to:
- a. run away from her family to rest from them
- b. improve her language skills and get taste of something new
- c. learn new culture of education and lifestyle
2. The Comenius program supports students and allows them to spend ... at a host family.
- a. 6 months b. one year c. between three to ten months
3. For Elea living in Finnish family is:
- a. very relaxed like in her family
- b. rather difficult because of culture shock
- c. stressful because of difference in terms of looks
4. The teachers' task in French Lyceum is to:
- a. control students and send back home those who misbehave
- b. ensure students' well-being and help to integrate
- c. teach students and push those who are already top of the class
5. The Comenius exchange program is growing in popularity. This year more than ... pupils will study abroad.
- a) 2000 b) 1500 c) 1300

Task 3. Listen to the extract from "Euronews Learning World" once more. Write down all the advantages of studies in Finland. Rank them from the point of view of their importance for your parents. What aspects will your parents pay attention to first? Give the first point to the most important and the last point to the least important. There is an example at the beginning.

Advantages	
You live in a family, so the atmosphere is like at home	1

Описавши процедуру проведення передекспериментального зрізу, коротко охарактеризуємо наступний етап методичного експерименту – експериментальне навчання.

Навчання у всіх групах тривало 20 тижнів, що становило 20 уроків класно-урочної роботи (7,4 год.) відповідно до створеної моделі. Навчання аудіювання за розробленим комплексом вправ відбувалося 2 рази на тиждень. На роботу з експериментальними матеріалами відводилося від 10 до 25 хвилин часу кожного уроку, який розподілявся між різними видами роботи. Решта часу відводилася для навчання за підручником. Варто зазначити, що навчання в експериментальних групах ЕГ-1, ЕГ-3 та в ЕГ-2, ЕГ-4 на пропедевтичному та підготовчому етапах здійснювалося по-різному, і саме результати цього навчання дозволили визначити ефективність одного із запропонованих варіантів розробленої методики. В експериментальних групах ЕГ-1 та ЕГ-3 експериментальне навчання організовувалося послідовно – спочатку на пропедевтичному етапі, а потім на підготовчому. Все навчання здійснювалося в межах першого тематичного циклу "Наука і технічний прогрес" і становило 10 хвилин на кожному 3-му уроці для пропедевтичного етапу, та 10 хвилин на

кожному 3-му уроці для підготовчого етапу (загалом 6 уроків). Спочатку учні ознайомилися з особливостями репортажів, їх структурою та структурними компонентами, соціокультурною інформацією. Після того, як учні отримали та засвоїли вищеописані знання, ми перейшли до формування навичок аудіювання репортажів, що становили основу підготовчого етапу. На кожному уроці учні виконували завдання, спрямовані на формування в них фонетичних, лексичних і граматичних навичок аудіювання репортажів. Не дивлячись на те, що навчання на цих двох етапах здійснювалося в межах "Наука і технічний прогрес", це не означало, що всі відеофрагменти репортажів відповідали зазначеній тематиці. Більшість із них були пов'язані з темою, однак ми також використовували репортажі на знайомі учням теми, чи теми, що вивчалися у I семестрі.

В експериментальних групах ЕГ-2 та ЕГ-4 навчання учнів аудіювання репортажів здійснювалося паралельно на пропедевтичному та підготовчому етапах. Кількість уроків, відведена на надання учням знань і формування навичок аудіювання репортажів, була зменшена, однак, кількість часу, відведена для цього навчання на кожному уроці була збільшена. Так, на першому уроці старшокласників ознайомили з особливостями репортажів та формували в них фонетичні навички аудіювання репортажів протягом 20 хвилин. Наступний урок (20 хвилин) був присвячений ознайомленню із структурою та структурними компонентами репортажів, а також формуванню лексичних навичок. На останньому уроці учні знайомилися із соціокультурною інформацією, що містилася в репортажах, і вивчали граматичні труднощі, з якими вони можуть зіткнутися під час аудіювання подібних репортажів. Таким чином, загальна кількість часу, відведеного для навчання аудіювання репортажів, у всіх чотирьох групах на пропедевтичному та підготовчому етапах становила 60 хвилин, однак процес навчання було організовано по-різному. Стосовно основного та просунутого етапів слід сказати, що навчання в усіх експериментальних групах проводилося однаково, за однією системою вправ та з однаковим розподілом часу.

Для того, щоб визначити підсумковий рівень розвитку вмінь аудіювання репортажів старшокласників в умовах профільного навчання, після завершення експериментального навчання за запропонованою методикою нами був проведений післяекспериментальний зріз. Його завдання та спосіб проведення були аналогічні передекспериментальному зрізу, однак тематика текстів була іншою. Результати виконаних учнями тестів передекспериментального та післяекспериментального зрізів на перевірку умінь глобального, детального і критичного розуміння обчислювалися наступним чином: спочатку підраховувалась кількість балів, отриманих учнями за окреме завдання, потім ці бали додавалися і ми визначали середню суму балів за кожне завдання. Це дало нам можливість визначити рівень розвитку вмінь аудіювання по кожному завданню. Загальний рівень розвитку вмінь старшокласників у аудіюванні обчислювався додаванням загальної кількості балів, набраної кожним учнем, і її порівнянням з максимальною можливою кількістю балів (30 балів). Коефіцієнт навченості обчислювався за формулою В. П. Беспалька: $K=Q/N$, де Q – кількість отриманих учнем балів, а N – максимально можлива кількість балів [1, с. 53]. Виконання завдань вважалося задовільним, якщо K становив не менше 0,7.

Середні показники результатів передекспериментального зрізу в усіх чотирьох групах представлено в табл. 2.

Як видно з *таблиці 2*, коефіцієнти навченості в **ЕГ-1** – 0,6, в **ЕГ-2** – 0,55, в **ЕГ-3** – 0,59 та в **ЕГ-4** – 0,54 є невисокими та не досягають мінімально задовільного рівня 0,7, за В. П. Беспальком. Результати передекспериментального зрізу показали, що практично всі учні мають низький рівень розвитку вмінь вилучати необхідну інформацію з репортажу та ранжувати її за заданою ознакою. Значних труднощів учні зазнали при виконанні завдань на визначення деталей повідомлення. Деякі вищими були показники за уміння розуміти репортаж глобально, тобто розуміти його загальний зміст, однак і в завданнях цього типу учні припускалися значних помилок. Таким чином, результати передекспериментального зрізу дали підстави для висновку, що учні 11-х класів не мають достатньо розвинених умінь сприймати репортажі на слух (середній коефіцієнт навченості є нижчим від мінімально достатнього 0,7), що підтверджує необхідність виконання ними спеціальних комплексів вправ, розроблених у нашому дослідженні.

Середні показники результатів *післяекспериментального зрізу* представлено у табл. 3.

Таблиця 2

**Середні показники результатів передекспериментального зрізу
в експериментальних групах за три завдання**

Індекс групи	Середня кількість балів за кожне завдання			Середня кількість балів за три завдання (макс. 30 б)	Середній коефіцієнт навченості за три завдання (0,7)
	1 глобальне розуміння (5 б.)	2 детальне розуміння (10 б.)	3 критичне розуміння (15 б.)		
ЕГ-1	3,69	7,23	7,3	18,23	0,6
ЕГ-2	3,5	6,78	6,28	16,57	0,55
ЕГ-3	4	7,38	6,61	17,92	0,59
ЕГ-4	3,08	5,69	7,46	16,2	0,54

**Середні показники результатів післяекспериментального зрізу
в експериментальних групах за три завдання**

Індекс групи	Середня кількість балів за кожне завдання			Середня кількість балів за три завдання (макс. 30 б.)	Середній коефіцієнт навченості за три завдання (0,7)
	1 глобальне розуміння (5 б.)	2 детальне розуміння (10 б.)	3 критичне розуміння (15 б.)		
ЕГ-1	4,77	9,84	12,92	27,5	0,92
ЕГ-2	4,43	9	10,78	24,07	0,8
ЕГ-3	4,54	9,85	13,77	28,15	0,93
ЕГ-4	4,15	8,92	11,53	24,6	0,82

Як свідчать дані таблиці 3, застосування розробленого комплексу вправ для навчання аудіювання репортажів в усіх експериментальних групах сприяло значному приросту показників. По-перше, в усіх експериментальних групах після проведення експериментального навчання учні перевершили достатній рівень навченості 0,7, за В. П. Беспальком. По-друге, значно підвищилися показники з усіх умінь аудіювання, які ми розвивали під час експериментального навчання: в ЕГ-1 із 0,61 до 0,92 (в 1,5 рази), в ЕГ-2 з 0,55 до 0,8 (в 1,4 рази), в ЕГ-3 з 0,59 до 0,93 (в 1,6 рази), в ЕГ-4 з 0,54 до 0,82 (у 1,5 рази).

Представимо динаміку змін, що відбулися у рівні розвитку умінь аудіювання репортажів, у табл. 4.

Таблиця 4

Порівняльна таблиця середніх показників перед- і післяекспериментального зрізу

Індекс групи	Середній коефіцієнт навченості		Приріст коефіцієнту навченості
	До експериментального навчання	Після експериментального навчання	
ЕГ-1	0,61	0,92	0,31
ЕГ-2	0,55	0,8	0,25
ЕГ-3	0,59	0,93	0,34
ЕГ-4	0,54	0,82	0,28

Як видно з Табл. 4, приріст коефіцієнту навченості є достатньо суттєвим: в ЕГ-1 він становить 0,31, в ЕГ-2 – 0,25, в ЕГ-3 – 0,34, в ЕГ-4 – 0,28.

Для того щоб визначити, який з двох варіантів запропонованої методики більш ефективний, ми порівняли результати експериментального навчання по горизонталі, а саме: середні коефіцієнти навченості учнів у ЕГ-1 та ЕГ-3 з коефіцієнтами навченості учнів у ЕГ-2 та ЕГ-4. Нагадаємо, що учні ЕГ-1 та ЕГ-3 навчалися за варіантом А розробленої методики, а учні ЕГ-2 та ЕГ-4 – за варіантом Б. Середній коефіцієнт навченості учнів ЕГ-1 та ЕГ-3, які навчалися за методикою послідовного навчання аудіювання репортажів спочатку на пропедевтичному, а потім на підготовчому етапах, після експериментального навчання виявився вищим (0,92 і 0,93), ніж в учнів ЕГ-2 та ЕГ-4 (0,8 та 0,82), які навчалися за методикою паралельного навчання аудіювання репортажів на пропедевтичному та підготовчому етапах. Ці дані свідчать про більшу ефективність першого варіанту методики навчання аудіювання репортажів.

Але, для того, щоб переконатися в достовірності та валідності отриманих даних, ми зробили додаткові математичні обрахунки. На жаль, обсяг статті не дає нам змоги описати методику обрахунків детально, але зауважимо, що згідно отриманих даних, кількість осіб, які досягли достатнього рівня коефіцієнта навченості, за результатами післяекспериментального зрізу, в ЕГ-1 та ЕГ-3 більша, ніж в ЕГ-2 та ЕГ-4. Тобто, і додаткові математичні обрахунки підтвердили більшу ефективність послідовного навчання спочатку на пропедевтичному, а потім на підготовчому етапах.

Таким чином, експериментальна перевірка ефективності розробленої методики навчання аудіювання АПТ, а саме репортажів, старшокласників в умовах профільного навчання підтвердила висунуту гіпотезу і дала підстави стверджувати, що навчання аудіювання старшокласників на основі розробленого комплексу вправ сприяє кращому розвитку умінь старшокласників в аудіюванні на глобальному, детальному та критичному рівнях. Перспективу подальшого дослідження проблеми вбачаємо у створенні комплексів вправ для навчання старшокласників аудіювання інших жанрів АПТ на основі створеної нами системи вправ.

Використані джерела

1. Беспалько В. П. Опыт разработки и использования критериев качества усвоения знаний / В. П. Беспалько // Советская педагогика. – 1968. – № 4. – С. 52–69.
2. Заболотна М. І. Система вправ для навчання аудіювання старшокласників репортажів в умовах профільного навчання / М. І. Заболотна // Вісник ЗНУ. Серія "Педагогічні науки" – Випуск № 2 (20). – Запоріжжя : Вид-во ЗНУ, 2013. – С. 25–35.
3. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 10-11 класи. Профільний рівень. <http://www.mon.gov.ua>.

Заболотная М. И.

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ПРОВЕРКА ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ АУДИРОВАНИЮ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ПУБЛИЦИСТИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ СТАРШЕКЛАССНИКОВ В УСЛОВИЯХ ПРОФИЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ

В статье рассмотрены результаты экспериментального исследования эффективности предложенной методики обучения аудированию англоязычных публицистических текстов старшеклассников в условиях профильного обучения. Приведены данные передэкспериментального и послеекспериментального срезов. Сделан вывод об общей эффективности предложенной методики обучения. Доказано, что репортажи как образцы англоязычных публицистических текстов являются эффективным средством формирования навыков и развития умений аудирования у учащихся старших классов.

Ключевые слова: англоязычный публицистический текст, репортаж, аудирование, экспериментальное обучение, передэкспериментальный срез, послеекспериментальный срез.

Zabolotna M. I.

EXPERIMENTAL VERIFICATION OF THE EFFECTIVENESS OF TEACHING LISTENING COMPREHENSION OF REPORTS TO SENIOR PUPILS IN SCHOOLS SPECIALIZING IN FOREIGN LANGUAGES

Described in the article are the results of the experimental study of the effectiveness of the suggested methodology of teaching listening comprehension of reports to senior pupils in schools specializing in foreign languages. The data of pre-experimental and post-experimental tests are given. The conclusion about the overall effectiveness of the proposed model is made. It has been proved that reports as the examples of English journalistic texts are effective means of forming listening comprehension skills in senior pupils.

Key words: English journalistic text, report, listening comprehension, experimental studies, pre-experimental test, post-experimental test.

Стаття надійшла до редакції 30.07.14